

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ КУЛЬТУРИ НАУКОВОЇ МОВИ

Джунусалієва Г.Д., Ковальська Н.А. *(Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна)*

Знання особливостей побудови та мовного вираження, принципів укладання текстів наукових студентських робіт, їх структурно-сміслових аспектів і змістовних частин тощо, є важливим показником опанування студентами культури української наукової мови.

Культура мови сьогоденного студента – майбутнього фахівця – виявляється не тільки в ґрунтовній мовнокомунікативній підготовці, яка передбачає дотримання норм літературної мови, вміння висловлюватися правильно й виразно, використовуючи за призначенням різні стилістичні мовні засоби, а також у вільному послуговуванні нормативною національною науковою мовою в усіх підстилях у письмовій та усній формах.

Поняття «культура мови» має декілька визначень. Українські лінгвісти Любов Мацько і Лариса Кравець пропонують таке визначення цього терміна: «Культура мови – мовознавча наука, яка на основі даних лексики, фонетики, граматики, стилістики формує критерії усвідомленого ставлення до мови й оцінювання мовних одиниць і явищ, виробляє механізми нормування і кодифікації (введення в словники та у мовну практику)».

Поряд із терміном «культура мови» вживають термін «культура мовлення». Особливостями культури мовлення вважаються правильність, вправність, мовна майстерність, стилістичне чуття слова, доречність застосування варіантних мовних форм. Культура мовлення передбачає нормативність і доцільність викладу інформації відповідно до вимог і умов конкретної ситуації. Ці терміни співвідносяться між собою, як загальне поняття «мова» і конкретне – «мовлення». Завданням культури мови є визначення мовних норм на всіх рівнях мовної системи, культури мовлення – аналіз усієї повноти сучасного мовного життя згідно з системою мови, визначення різних композиційних форм мовних побудов з уточненням меж уживання слів, виразів, лексико-граматичних конструкцій.

Завдання культури наукової мови полягає насамперед у вивченні закономірностей побудови наукового тексту на фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному рівнях. Культура наукової мови охоплює нормативний, комунікативний, етичний,

прикладний аспекти. Нормативний аспект вимагає знання літературних норм мови і вміння застосовувати їх у науковому мовленні. Комунікативний – пропонує відбір мовних засобів, які якнайкраще виконують завдання наукового спілкування. Повага до учасників спілкування, дотримання норм поведінки, доброзичливість, тактовність становлять етичний аспект наукової мови. Прикладний аспект розглядає наукові тексти як носії функціонально-стильової специфіки, що дає змогу пояснювати мовленнєві помилки, їх психологічну природу, фактори впливу на їх появу. Деякі науковці (Бабич Н., Бацевич Ф., Пентелюк М., Сербенська А., Чак Є. та ін.) запропонували започаткувати окремий напрям дослідження – «лінгвістика помилок», або «помилкознавство», «девіатологія» (лат. *deviatio* – відхилення). Отже, прикладний аспект вивчає мовні девіації – різноманітні помилки, неточності, обмовки, описки, лінгволяпсуси тощо, пов'язані зі специфікою лексичної та граматичної семантики наукового тексту. Під мовними девіаціями розуміють типи комунікативних невдач чи комунікативних збоїв. Зазначимо, що науковий текст ми розглядаємо як цілісний комунікативний блок, що має чітку, логічну структуру із внутрішньо завершеними частинами (розділами, підрозділами, параграфами тощо), насиченими відповідною термінологією.

У процесі складання наукового тексту студенти повинні дотримуватися певних принципів, які враховують його особливості й ознаки: принцип змістової насиченості; принцип наукової інформативності; принцип змістової завершеності; принцип проблемності; принцип інтертекстуальності тощо.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити такий висновок: по-перше, науковий текст – це текст наукового стилю, який стосується науки, навчання і має свої особливості щодо побудови та мовного вираження. По-друге, професійна діяльність сучасних спеціалістів будь-якої галузі народного господарства, виробництва, освіти, культури тощо перш за все ґрунтується на наукових знаннях. Отже, дотримання норм культури мови у процесі опрацювання спеціальної наукової інформації та складання текстів різноманітних самостійних науково-дослідних завдань сприяють формуванню професійної компетентності й усвідомленої позитивної мовної поведінки студентів, а також їх здатності до критичного осмислення, наукового обґрунтування і творчого застосування методів пізнання, умінь інтерпретувати наукові концепції і теорії, аналізувати наукову інформацію, прагнути до саморозвитку, вдосконалення професійних якостей.